

Op het kompas van de Millenniumdoelen

50

P4 NAAJAAR 2015

Het duurzaam maken van handelsketens gaat een stuk gemakkelijker wanneer alle schakels dezelfde doelen nastreven. Zeker als dat doelen zijn op wereldniveau, zoals de Millenniumdoelen. “Ze zorgen voor een gemeenschappelijke taal”, zegt directeur Joost Oorthuizen van het Initiatief Duurzame Handel (IDH). Dit jaar maken de ‘oude’ doelen van de VN plaats voor zeventien nieuwe Sustainable Development Goals. Was het goed varen op het kompas van de Millenniumdoelen?

Doelen op wereldniveau, mega-ambitieuze doelen. Ze bestaan echt en ze werken. De afgelopen vijftien jaar maakte de wereld kennis met de acht Millenniumdoelen (Millennium Development Goals; MDG’s), in 2000 officieel en plechtig ondertekend door 189 wereldleiders. Je kunt je schouders ophalen over ‘de armoede halveren’, ‘alle kinderen naar school’, ‘verbetering van de gezondheid van moeders’ en ‘gelijke rechten voor mannen en vrouwen’. En je kunt schamperen over de westerse hulpindustrie die rond die doelen ontstond, over acteurs en actrices die als ambassadeurs van de MDG’s de wereld overvlogen, over het fenomeen Millenniumgemeenten. Maar uit rapportages en onderzoeken blijkt dat op alle fronten grote vooruitgang is geboekt. Een van de Nederlandse organisaties die ontstonden in het kielzog van de Millenniumdoelen was het Initiatief Duurzame Handel. Of: The Sustainable Trade Initiative, zoals de organisatie officieel heet. “Wij zijn een product van de Millenniumdoelen”, zegt directeur Joost Oorthuizen (1965) van IDH, “ze liggen aan de basis van onze organisatie.” IDH, op-

gericht in 2008 als multi-stakeholderinitiatief van het bedrijfsleven, de vakbonden, ontwikkelings- en milieu-organisaties en drie ministeries, helpt internationale handelsketens (van soja tot elektronica) te verduurzamen. Oorthuizen: “Er zat toen enorm veel energie in het bedrijfsleven. Iedereen wilde het begrip ‘duurzame handel’ inhoud geven.” Middels de MDG’s slaagde IDH erin organisaties die tot dan niet of weinig met elkaar samenwerkten te mobiliseren en dezelfde richting op te laten werken. Oorthuizen: “De MDG’s zorgden voor een gemeenschappelijke taal, een gemeenschappelijk referentiekader. Dat hoor ik ook van onze mensen in ontwikkelingslanden: ze brachten handel en ontwikkelingssamenwerking bij elkaar.”

Maar waren de MDG’s met name voor het internationale bedrijfsleven niet te soft, te ‘besmet’ met de taal die gebruikelijk is in de ontwikkelingssector? “Juist niet”, meent Oorthuizen. “Bedrijven hebben behoefte aan een kompas, een helder en simpel doel. Ze zoeken een paraplu waaronder ze dingen kunnen doen. Daarvoor heb je een richtinggevende overheid nodig, in dit geval alle lidstaten van de Verenigde Naties. Je moet die doelen wel goed operationaliseren. Als je dat lukt, helpen ze wel degelijk.”

Richtinggevend voor IDH waren de Millenniumdoelen 1, 7 en 8. Kort gezegd: armoedebestrijding, milieu en eerlijke handel. Oorthuizen: “Zij vormden zeven jaar een kompas voor de onderliggende filosofie van waaruit wij werken, de combinatie van handel en ontwikkelingssamenwerking. Van NGO’s en bedrijven.” Of in de woorden van minister Lilianne Ploumen (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking): “IDH heeft partijen bij elkaar gebracht die voorheen met de rug naar elkaar toe stonden.” Volgens Oorthuizen zijn de Millenniumdoelen ‘simpel en concreet’ en geven ze ‘genoeg richting’. Mits je er een eigen invulling aan geeft. “De bescherming van een duurzaam leefmilieu, MDG 7, hebben we in combinatie met MDG 1 gedefinieerd: niet alleen milieu, ook de armoedekant hebben we erbij betrokken. Die combinatie van economische en ecologische factoren is een verstandige keuze geweest.” Onder MDG 8 zit officieel ook verlichting van de schulden crisis. Oorthuizen: “Daar kunnen we als IDH natuurlijk niks mee. Maar we konden wel binnen dat doel ketentransparantie op de agenda zetten. Consumenten en bedrijven vroegen daar om. Veel supermarkten wisten in 2008 niet waar hun bananen vandaan kwamen. ‘Uit de haven van Antwerpen’, zei men dan. Tegenwoordig hebben bedrijven hun ketens op orde of zijn hard op weg ze op orde te

brenge. We zijn erin geslaagd de private en publieke agenda te koppelen.” Als ‘kind van de Millenniumdoelen’ houdt IDH per sector bij wat de bijdrage van zijn programma’s is aan de drie Millenniumdoelen waarop het zich concentreert. Zo hebben alle partners die samenwerken in het cacao-programma ervoor gezorgd dat ten minste 300 duizend West-Afrikaanse boeren meer inkomen (MDG 1) hebben, wordt 300 duizend hectare land duurzaam gebruikt (MDG 7) en is de helft van de Nederlandse cacao-import

Oorthuizen over het effect van de Millenniumdoelen: “Tien jaar geleden vonden we een inkomen van 1 dollar per dag de absolute ondergrens. Nu leggen we die grens bij 2 dollar en ondertussen praten we al over een leefbaar inkomen.”

duurzaam gecertificeerd (MDG 8). Dankzij het – succesvolle – theeprogramma, waarin zo ongeveer alle grote thee-inkopers samenwerken, hebben 445 duizend boeren meer inkomen, is 107.500 ton thee van kleine boeren gecertificeerd, wordt 390 duizend hectare land duurzaam gebruikt en is inmiddels 22 procent van de wereldwijde thee-export gecertificeerd.

De Millenniumdoelen lopen tot eind dit jaar. Ondertussen hebben 192 landen overeenstemming bereikt over een nieuwe mondiale ontwikkelingsagenda voor 2016 tot en met 2030: de Sustainable Development Goals (SDG’s). De verwachting is dat deze doelen eind september tijdens een VN-top formeel worden bekrachtigd.

De SDG’s bevatten 17 algemene doelen en 169 concrete targets, aanzienlijk meer dan de Millenniumdoelen. Inhoudelijk is volgens Oorthuizen het verschil dat er nu meer aandacht is voor milieu en klimaat. “Volgens mij terecht.” Die verschuiving heeft hij ook waargenomen binnen IDH, dat meer aandacht heeft gekregen voor de ontbossingsproblematiek. “Veel mensen denken dat bossen vooral verdwijnen door houtkap, maar de belangrijkste oorzaken zijn landbouw, veeveelt en grondstofwinning. Mensen die uit de armoede komen, gaan meer besteden. Daarvoor zijn meer producten nodig, die de druk op het land

51

P4 NAAJAAR 2015

Hoe werd IDH zelf geëvalueerd?

Vorig jaar publiceerde de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) een studie over de impact van IDH. De belangrijkste conclusie is dat IDH in korte tijd een belangrijke speler is geworden in de wereld van de duurzame inkoop van grondstoffen en dat het samen met bedrijven en ngo's erin is geslaagd aanzienlijke groepen boeren te certificeren. Ook schrijft IOB dat IDH 'waarschijnlijk positieve en belangrijke resultaten' boekt met zijn programma's, al is het niveau van duurzaamheidsverbetering 'oppervlakkig'. De vrijwillige keurmerken waar IDH mee werkt zijn onvoldoende om boeren en arbeiders uit hun armoede te laten ontsnappen, en veel inspanningen zijn gericht op het laaghangende fruit. Bovendien slagen de programma's er niet in ontbossing en biodiversiteitsverlies te stoppen. Kortom: certificering met de huidige standaarden leidt waarschijnlijk niet tot structurele transformatie van grondstoffenmarkten, de ambitie van IDH. Oorhuizen laat zich hierdoor niet ontmoedigen: "Een van onze speerpunten is het oplossen van de problemen, om diepe impact te kunnen genereren. Hoe kun je op kostenefficiënte wijze landbouwtrainingen geven en nieuw plantmateriaal verspreiden in slecht bereikbare regio's? Hoe kun je financiers stimuleren om te investeren in duurzamere landbouw en keuterboeren in ontwikkelingslanden? Hoe kun je door het combineren van milieu- en bedrijfsbelangen ontbossing door soja, palmolie, papier en veeteelt bestrijden?" www.iob-evaluatie.nl/IDH

vergroten. Kijk naar China. De SDG's hebben oog voor die samenhang met ontbossing. Steeds meer bedrijven committeren zich aan nul ontbossing in 2020. Dat is een verstrekkende uitspraak, die werkt, omdat hij richting geeft. Zo verschuift de armoedeagenda naar een geïntegreerde aanpak van armoede, milieuproblemen en klimaatverandering." IDH focust zich de komende jaren op vijf Sustainable Development Goals. Naast de drie 'oude' Millenniumdoelen (armoedebestrijding, milieu en eerlijke handel) zijn dat gelijkheid tussen mannen en vrouwen en voeding. Met name die seksegelijkheid is opmerkelijk. "Dat was in 2008 nog een brug te ver voor het bedrijfsleven. Maar weet je wat sindsdien echt is veranderd? De samenwerking tussen bedrijven en ngo's loopt zo goed, dat we nu ingewikkelde kwesties als gendergelijkheid samen kunnen aanpakken." In 2008 vonden bedrijven certificering al revolutionair, en het duurde enige tijd voordat het een onderdeel werd van hun kernactiviteit. Kwesties als een leefbaar inkomen, in 2008 nog 'volstrekt onbespreek-

baar', werden de laatste jaren steeds belangrijker. "En kijk eens waar we nu staan! Eind juni is in Malawi een theeconvenant ondertekend, met de afspraak om in 2020 een leefbaar loon te hebben dat tweeënhalf keer het huidige loonniveau is. Waanzinnig veel. Dat gaat wel ergens over."

Meer transparantie in de handelsketens betekent meer inzicht in het wel en wee van de mensen die in die ketens werken. Zo hebben westerse bedrijven veel directer contact gekregen met de primaire producenten. Ze zien met welke problemen ze kampen, welke aanpak werkt en welke niet. Bovendien zijn bedrijven meer doordrongen van het belang iets aan die problemen te doen: het voortbestaan van productie- en handelsketens die voor hen van cruciaal belang zijn staat immers op het spel. In de cacaosector hebben bedrijven geleerd dat ze niet alles op alles moeten zetten om vrouwen te betrekken bij het productiewerk, zegt Oorhuizen. "Dat is namelijk lichamelijk zwaar werk. Probeer vrouwen liever een plek te geven

in het management, of help ze met het opzetten van bedrijven rond de cacao-teelt." Dat is goed voor de positie van vrouwen en draagt bij aan een duurzame sector waar muziek in zit. Transparantie legt ook ongemakkelijke waarheden bloot. Zoals het feit dat er circa 2,5 miljoen straatarme cacao-boeren zijn voor wie certificering en verhoging van de productie geen oplossing is; ze hebben simpelweg te weinig grond. "Dat is de volgende stap", zegt Oorhuizen. "We moeten de boeren gaan zien als ondernemers – en dan is er niet voor iedereen plaats in de productie."

De MDG's hebben er niet alleen voor gezorgd dat het bedrijfsleven betrokken werd bij de ontwikkelingsproblematiek en daar richting aan kon geven. Ook op de overheid hadden de MDG's dat effect. In Nederland volgden drie opeenvolgende ministers dezelfde consistente lijn, met hier en daar accentverschillen. Oorhuizen: "Dat is fantastisch. Als je kijkt wat we in tien jaar hebben bereikt. Dat had toch niemand durven voorspellen? Tien jaar gele-

Wat zijn de 17 nieuwe Sustainable Development Goals?

- 1 Stop armoede in al zijn vormen, overal
- 2 Stop honger, bereik voedselzekerheid, betere voeding en bevorder duurzame landbouw
- 3 Zorg voor gezonde levens en bevorder het welzijn van iedereen op alle leeftijden
- 4 Zorg voor inclusief en kwalitatief goed onderwijs en bevorder de mogelijkheden voor levenslang leren voor iedereen
- 5 Bereik gendergelijkheid en maak alle vrouwen en meisjes sterker
- 6 Zorg voor de beschikbaarheid en duurzaam beheer van water en sanitaire voorzieningen voor iedereen
- 7 Zorg voor toegang tot betaalbare, betrouwbare, duurzame en moderne energie voor iedereen
- 8 Bevorder duurzame, inclusieve economische groei, volledige en productieve werkgelegenheid en waardig werk voor iedereen
- 9 Bouw veerkrachtige infrastructuur, bevorder inclusieve, duurzame industrialisatie en innovatie
- 10 Verminder de ongelijkheid binnen en tussen landen
- 11 Maak steden en andere woonplaatsen 'inclusief', veilig, veerkrachtig en duurzaam
- 12 Zorg voor duurzame consumptie- en productiepatronen
- 13 Neem dringend maatregelen om klimaatverandering en de gevolgen ervan te bestrijden
- 14 Behoud de oceanen, zeeën en de mariene hulpbronnen voor duurzame ontwikkeling
- 15 Bescherm, herstel en bevorder duurzaam gebruik van 'terrestrische' (in grond en bodem) ecosystemen, beheer bossen op duurzame wijze, bestrijd woestijnvorming, stop landdegradatie en stop het verlies aan biodiversiteit
- 16 Bevorder vreedzame en inclusieve samenlevingen voor duurzame ontwikkeling, geef iedereen toegang tot de rechter en bouw effectieve, verantwoordelijke en inclusieve instellingen op alle niveaus
- 17 Verbeter de uitvoerbaarheid en revitaliseer het wereldwijde partnerschap voor duurzame ontwikkeling

Vertaald uit het Engels door P+ People Planet Profit

"IDH heeft partijen bij elkaar gebracht die voorheen met de rug naar elkaar toe stonden"

den vonden we een inkomen van 1 dollar per dag de absolute ondergrens. Nu leggen we die grens bij 2 dollar, en ondertussen praten we al over een leefbaar inkomen. Uit de literatuur weten we dat 10 dollar per dag een kantelmoment betekent voor een huishouden: dan komt er genoeg inkomen binnen om de basisbehoeften te dekken, een zorgverzekering af te sluiten en zijn langzaam de ergste zorgen voorbij. Als we de consistente lijn van de MDG's weten vast te houden met de SDG's, wie weet wat er dan mogelijk is." Het charmante van de Millenniumdoelen is, dat het er maar acht waren. Dat dwong tot creativiteit en integraal denken. Straks zitten we met maar liefst zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen, met het risico dat elke sector of doelgroep is bediend en in zijn eigen cocon aan de slag gaat. Oorhuizen onderkent het risico. "Je kunt niet alles even belangrijk vinden, en die neiging heeft de ontwikkelingssector wel een beetje." Keuzes maken, en koersvast blijven kan dat voorkomen, laat IDH zien. ■ www.idhsustainabletrade.com

